

**FLORIAN BANU**

# DE LA SSI LA SIE

**O ISTORIE A SPIONAJULUI ROMÂNESC  
ÎN TIMPUL REGIMULUI COMUNIST (1948-1989)**

Cuvânt-înainte de Mihai-Răzvan Ungureanu

**CORINT**  
**ISTORIE**  
AUTORI ROMÂNI

## Cuprins

|                                                                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Cuvânt-înainte</i> de Mihai-Răzvan Ungureanu .....                                                                             | 5   |
| <i>Introducere</i> .....                                                                                                          | 17  |
| Capitolul 1 – <i>Evoluția organizatorică a spionajului românesc</i> .....                                                         | 29  |
| Cântecul de lebadă – Serviciul Special de<br>Informații (SSI) (1948–1951) .....                                                   | 30  |
| Matrița sovietică – Direcția de Informații Externe<br>(DIE) (1951–1963) .....                                                     | 55  |
| Începuturile emancipării – Direcția Generală de<br>Informații (DGI) (1963–1967) .....                                             | 63  |
| Schimbarea de paradigmă – Direcția Generală de<br>Informații Externe (DGIE) (1967–1973) .....                                     | 68  |
| „Epoca de aur” a spionajului – Departamentul de<br>Informații Externe (DIE) (1973–1978) .....                                     | 76  |
| Final de epocă – Centrul de Informații<br>Externe (CIE) (1978–1989) .....                                                         | 87  |
| Capitolul 2 – <i>De la revoluționarii de profesie la activistul<br/>    de partid. Șefii spionajului între 1948 și 1989</i> ..... | 123 |
| Serghei Nikonov – un infanterist printre spioni .....                                                                             | 127 |
| Vasile Vilcu – „buzduganul Partidului”<br>în rândul spionilor .....                                                               | 133 |
| Mihai Gavriluic – o enigmă încă neelucidată .....                                                                                 | 138 |
| Nicolae Doicaru – „copilul Securității” .....                                                                                     | 144 |
| Alexandru Dănescu – din Direcția Spate în fruntea<br>spionajului .....                                                            | 189 |

|                                                                                                                                            |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| să fie spion! .....                                                                                                                        | 197 |
| Nicolae Pleșiță – un factotum al regimului .....                                                                                           | 210 |
| Aristotel Stamatoiu – de la vânătoarea de spioni<br>la dirijarea lor .....                                                                 | 246 |
| <b>Capitolul 3 – Oamenii construiesc spionajul și spionajul<br/>construiește oamenii! .....</b>                                            | 259 |
| „De unde apar oamenii ăștia?” – bazine și metode<br>de recrutare .....                                                                     | 260 |
| „Născut sau făcut?” – instruirea unui ofițer de informații<br>externe, între imperativele ideologice și<br>cele profesionale .....         | 275 |
| Defectori și „defecțiuni” în spionajul românesc .....                                                                                      | 320 |
| <b>Capitolul 4 – Din culisele operațiilor secrete: intelligence,<br/>poliție politică, dezinformare și propagandă, spionaj economic ..</b> | 341 |
| Emigrația română – între anihilare și dirijare. ....                                                                                       | 342 |
| Henri Coandă pe „drumul Damascului” .....                                                                                                  | 377 |
| „Ceașescu-România” – lobby și export de imagine .....                                                                                      | 401 |
| Spionajul românesc de la „tehnică și știință” la<br>„știință-dezvoltare” .....                                                             | 426 |
| NATO în vizorul spionilor români: rețeaua Caraman. ....                                                                                    | 464 |
| „Brichiseala” baronului de Rothschild și banca<br>franco-română .....                                                                      | 479 |
| Capitaliștii <i>avant la lettre</i> : ICE Dunărea și operațiile<br>valutare speciale .....                                                 | 502 |
| Concluzii .....                                                                                                                            | 541 |
| Note .....                                                                                                                                 | 549 |

## Capitolul 1

### *Evoluția organizatorică a spionajului românesc*

*Ex nihilo nihil.*

Lucretius, *Poemul naturii*, I, 149.\*

În primii ani de funcționare, Securitatea, instituție predominant represivă în plan politic intern, n-a avut atribuții în plan informativ extern, deși nu era deloc dezinteresată de astfel de aspecte. Direcția Generală a Securității Poporului (DGSP) a fost înființată prin Decretul nr. 221 din 30 august 1948 și a acționat pentru identificarea și lichidarea tuturor persoanelor considerate periculoase pentru regim, inclusiv în afara granițelor țării:

Art. 2. Direcțiunea Generală a Securității Poporului are ca îndatoriri apărarea cuceririlor democratice și asigurarea securității Republicii Populare Române, contra uneltirilor dușmanilor din interior și exterior.<sup>1</sup>

Cu toate că era prevăzută o activitate împotriva „dușmanilor din exterior”, în DGSP nu a existat, în prima formă de organizare, o direcție aparte care să se ocupe de problemele externe. Activitatea de contraspionaj și de informații externe a fost apajul Serviciului Special de Informații (SSI), aflat în subordinea

---

\* Din nimic nu se face nimic (în lb. lat.), în Carus Titus Lucretius, *Poemul naturii*, trad., pref. și note de D. Murărașu, Ed. Minerva, București, 1981.

directă a Președinției Consiliului de Miniștri<sup>2</sup>. Ca atare, o înțelegere adecvată a evoluției activității informative externe derulate în timpul regimului comunist reclamă o incursiune, fie ea și sumară, în perioada de început a acestui gen de acțiuni.

### Cântecul de lebedă – Serviciul Special de Informații (SSI) (1948–1951)

#### *Instituționalizarea spionajului românesc: nașterea Serviciului Secret*

În mod tradițional, până la instaurarea regimului comunist activitățile informative peste hotarele României erau efectuate de către Serviciul Special de Informații (SSI). Istoria acestui serviciu a început în condițiile tulburi ale Primului Război Mondial, când, la 20 februarie 1917, generalul Constantin Prezan\*, șeful Statului Major General, a aprobat *Instrucțiunile asupra organizării și funcționării Serviciului de Informații*<sup>3</sup>. Documentul fusese elaborat de Biroul Informații al Secției I, din cadrul Marelui Cartier General, pornindu-se de la organizarea structurilor similare existente în armata franceză<sup>4</sup>.

Din punct de vedere practic, de o excepțională însemnătate a fost inițiativa agentului de siguranță Mihail Moruzov\*\*, care a creat, în martie 1917, așa-numitul Serviciu de informații și siguranță al Deltei, structură informativă secretă care lucra tot sub ordinele Marelui Cartier General al Armatei Române<sup>5</sup>, dar

---

\* Constantin Prezan (1861–1943) – mareșal în armata română, șeful Marelui Cartier General (1916–1920) (n. red.).

\*\* Mihail Moruzov (1887–1940) – directorul Serviciului Secret de Informații (1924–1940). A fost asasinat în penitenciarul Jilava, de un comando al Mișcării Legionare (n. red.).

Respect pentru oameni și cărți

care avea în componență trei subcomisari de poliție, trei agenți speciali din Direcția Siguranței Generale și un sergent detașat de la Poliția din Tulcea<sup>6</sup>. Astfel, de la bun început, noua structură avea un caracter hibrid (personal din Siguranță și Poliție, dar cu obiective informative fixate de Armată), ceea ce a dus în timp, pe fondul unor conflicte și antipatii personale dintre Moruzov și Romulus Voinescu\*, șeful Siguranței, la unele eșecuri informative și la tentative de anihilare reciprocă a celor două structuri de informații.

Într-o primă rundă, succesul a fost de partea lui Romulus Voinescu, astfel că structura informativă creată de Moruzov și pusă în slujba Marelui Cartier General și-a încetat activitatea în vara anului 1920, iar Moruzov, după ce a fost chiar arestat, „va vegeta în următorii patru ani, într-un post de funcționar la primăria din Constanța”<sup>7</sup>. De altfel, aceste conflicte dintre Siguranță și organisme informative din subordinea Armatei au depășit rivalitatea personală a celor doi și s-au prelungit în întreaga perioadă interbelică. Și, sub alte forme, le vom regăsi ulterior în ciocnirile și rivalitățile dintre SSI și Securitate, între Securitate și Direcția de Informații a Armatei sau chiar în interiorul Securității, între structurile de informații externe și cele cu atribuții interne (mai ales cu Direcția Contraspionaj).

Încă din perioada interbelică, unul dintre domeniile cele mai disputate a fost *monopolul asupra activității informative externe*. În anul 1924, după perioada de incertitudini și experimente organizatorice care a urmat încheierii Primului Război Mondial, în condițiile acutizării amenințărilor venite

---

\* Romulus Voinescu (1867–1936) – licențiat în drept la București, doctor în drept la Paris, magistrat, secreter general la Ministerul de Interne (1918), inspector general, apoi director al Siguranței (1919–1928) (n. red.).

dinspre spațiul Uniunii Sovietice și ale scoaterii partidului comunist în afara legii, Armata Română și-a reorganizat structura de informații, sub denumirea de Biroul Secret din Divizia a II-a (Serviciul Secret), organism tehnic civil, subordonat șefului Secției a II-a din Marele Stat Major (MStM), avându-l la conducere pe Mihail Moruzov (din 1 mai 1925). Definit drept „un om întreprinzător, energic, curajos și cu înclinații native pentru munca de informații și contrainformații”, Moruzov a transformat această instituție într-un organism de informații al statului român de primă importanță. Astfel, la finele anilor 1960, chiar ofițerii de securitate erau nevoiți să admită că, pe plan extern, biroul a desfășurat „o vastă activitate informativă folositoare țării, asigurându-și surse de informare în întreaga Europă”<sup>8</sup>.

Cu o tradiție proprie în domeniul informativ, cu personal bine pregătit și cu o infrastructură considerabilă, Siguranța nu a privit cu ochi buni apariția noului „actor” de pe scena culegerii de informații. De aceea, competitorul a fost privit cu suspiciune și, nu o dată, eforturile sale de constituire a noilor rețele informative interne și externe au fost sabotate.

În perioada interbelică, Siguranța și-a trimis agenții în străinătate doar în mod sporadic, dar, la ordinul lui Romulus Voinescu, printre cei urmăriți s-au numărat Moruzov și oamenii săi. În replică, în 1927, Moruzov propunea trecerea Poliției de Siguranță în subordinea Marelui Stat Major. Deși această idee a fost, evident, respinsă, Moruzov nu a renunțat, obținând, după trei ani, ca atribuțiile Siguranței în domeniul culegerii informațiilor în exteriorul țării să fie anulate<sup>9</sup>. Desigur, folosind diverse argumente, conducerea Siguranței a încercat să-și reia aceste atribuții, dar fără succes<sup>10</sup>. Ca urmare, începând cu anul 1930, se poate vorbi de un veritabil *monopol al activității informative externe*, instituit în beneficiul

Respect pentru oameni și cărți

*Serviciului Secret*, astfel că putem afirma că această structură a fost „strămoșul” direct al Direcției de Informații Externe din anii 1950.

## *De la Serviciul Secret la Serviciul Special de Informații. Mutații organizatorice și operative*

Pentru a înlătura o posibilă ambiguitate terminologică, trebuie să amintim faptul că denumirea „Serviciul Special de Informații” a fost folosită pentru prima dată la începutul lunii decembrie 1927, când Moruzov a înaintat șefului MStM un memoriu privind reorganizarea „Serviciului Secret”, prin înființarea unor „structuri informative ofensive, care să acopere toate punctele cardinale, cunoscute sub denumirea de Frontul de Est, de Sud și de Vest”<sup>11</sup>. În pofida noii denumiri, până în toamna anului 1941 s-a folosit pe larg titulatura de Serviciul Secret.

Ierarhic, până în anul 1934, serviciul a fost subordonat MStM. După apariția unor tensiuni, Moruzov a făcut uz de influența sa și a obținut trecerea serviciului în subordinea directă a ministrului Apărării Naționale, până în ianuarie 1938, când generalul Ion Antonescu, aflat atunci în postul de ministru al Apărării Naționale, a decis revenirea serviciului la MStM. Situația a avut însă un caracter efemer, întrucât în 5 decembrie 1938, serviciul a trecut în subordinea directă a ministrului Apărării Naționale. Odată cu Decretul-lege nr. 3 083 din 8 septembrie 1940, Serviciul Secret ținea de Președinția Consiliului de Miniștri.

Din punct de vedere organizatoric, semnificativă este schema de organizare a serviciului din anul 1934, când s-au ordonat compartimentele deja existente. Formula adoptată atunci s-a păstrat, în linii mari, până la reorganizările din toamna anului 1940.